

Cum ne imaginăm sociologic?

„Empirismul abstract” al sociologiei publice. Argumente empirice

Autor: Delia Bădoi a terminat un master de cercetare sociologică avansată la Facultatea de Sociologie și Asistență socială din București. În prezent este doctorandă în anul I la Școala Doctorală de Sociologie și la Școala Doctorală Francofonă în Științe Sociale ale Universității din București. Tema de interes este reprezentată de cercetarea modului în care cunoașterea sociologică se implică în construcția socială actuală prin intermediul a ceea ce numim „sociologie publică”.

Prezentarea pentru atelierul de cercetare *“Argumente empirice în cercetarea socială”* se dorește a fi o dezbatere pentru sociologi care își propune să atragă „curiozitatea sociologilor de a se imagina sociologic” prin tratarea subiectului controversat al „sociologiei publice” și al cercetărilor sociologice care ies cel mai des în spațiul public. Principalul scop al prezentării este acela de a dezbate care sunt argumentele empirice care ar putea fi invocate în studierea sociologiei publice în România.

Întrebări

1. Pe ce argumente empirice se bazează sociologii când ies în public ?
2. Ce se vede în public ca fiind sociologic?
3. Sunt sociologii responsabili de lipsa de vizibilitate a cercetărilor sociologice?
4. Cum se configurează sociologia care iese în spațiul public?
5. Ce argumente empirice pot fi invocate în cazul sociologiei publice?

Ce este sociologia publică ?

Sociologia publică, ca noțiune, a fost inițiată la sfârșitul anilor 80, mai exact în 1988 când Herbert Gans introduce pentru prima dată sociologia publică în cartea sa *“Sociology in America: The discipline and the public”*, fiind preluată apoi în 2004 de actualul președinte al Asociației Americane de Sociologie, Michael Burawoy, care a lansat o dezbatere amplă în sociologia americană și în cea europeană pe acesta tema. Premisa de bază a abordării și dezbaterii este că sociologia publică se află în opoziție mai ales cu sociologia din mediul academic. Lumea actuală ar avea nevoie mai ales de o sociologie publică, prin care să se depășească academismul închis în propriile controverse și să se răspundă provocărilor dezvoltărilor contemporane. Inițiatorul conceptului de sociologie publică, M. Burawoy (2004), împreună cu alți promotori ai sociologiei publice din cadrul A.S.A. au încurajat disciplina să se angajeze în forme politice și publice cu accente pe politici publice, pe activism politic, mișcări sociale, societate civilă. Teorie inspirată din „Imaginația

sociologică” a lui W. Mills, sociologia publică va fi menită să revitalizeze disciplina sociologiei prin metodele sale empirice și teoretice asupra societății: „ca o oglindă și conștiință a societății, sociologia trebuie să definească, să promoveze și să informeze public despre clase sociale, inegalități rasiale, degradarea mediului, violență statală și nonstatală” (Burawoy, 2004). Burawoy admite că lumea are nevoie de sociologie publică, o sociologie care transcende academicul. Sociologia publică va fi definită ca o formă de comunicare între sociologi și restul persoanelor din afara sociologiei. Majoritatea dezbaterilor din sfera sociologiei publice duc mai degrabă în direcția creării unei discipline „extra-academice”, care transcende academicul tocmai prin prisma faptului că sociologia are menirea de a informa public despre problemele unei societăți. Sociologii au un rol foarte important în cadrul comunităților, societăților cât și în cadrul politicilor publice. „Sociologia publică este angajată să servească mai multor tipuri de public, (...) cu principalul scop de a face din sociologie o vizibilă și legitimă întreprindere menită să revigoreze știința însăși,, (Burawoy, 2004,p.2). Asociația sociologiei americane (ASA), a dezvoltat o așa numită „invitație spre sociologia publică” încercând să includă cât mai multe tipuri de public. Sociologia publică apare în mai multe forme, astfel că putem distinge : dialog mediat, nemediat, unilateral, bilateral, multilateral sau prin diferitele tipuri de public : național, local, hegemonic, active, pasive etc.

Contextul sociologiei publice

Analizele postmoderne aduc în evidență poziția sociologiei în cercetarea socială. „Câteva dintre consecințele importante ale reviziei postmoderne a textului, autorului și cititorului (sociologiei) sunt de natură metodologică” (Rosenau 1993, p.40 apud Smith, J. 1995, p.6). Bauman (1992) de asemenea concretizează ideea că premisele modernității trebuie luate în considerare mai ales în recunoașterea faptului că sociologii nu mai pot să trateze realitatea socială ca un obiect și „să analizeze datele și să utilizeze concepte cu dublu sens, astfel că acest lucru ar putea pretinde schimbări în procedură și substanță,.. Mai mult decât atât, după Bauman „sociologia ar trebui să se regăsească mai confortabil în arte decât în științele sociale” (Bauman apud Smith, p.7).

Criticile adus sociologiei contemporane sunt numeroase și vin mai ales din mai multe perspective postmoderne de abordarea științei sociologice. Există astfel, două opoziții criticate foarte mult în sociologie: distincția clară dintre teoretic și empiric și opoziția dintre sociologia ca știință academică și ca știință extra-academică (publică).

Accentul pe metodologie, sau „empirismul” exagerat din cercetările sociologice , a apărut îndeosebi în spațiul anglo-saxon, mai exact în anii '60 când o bună parte din sociologii americani utilizau empirismul ca o practică metodologică importantă. Empirismul s-a ocupat mai mult de elaborarea instrumentelor de cercetare, de fundamentele empirice ale unei probleme sociale, în detrimentul considerațiilor teoretice. Burawoy (2004) dar și colegii săi de la A.S.A., critică în numeroase rânduri imaginea distorsionată a sociologiei care are legătură strict cu sondajele de opinie, unde în mod clar lipsesc perspectivele teoretice care au adus sociologiei multe prejudicii. Așa numitul empirism public, cel puțin cel prezent atât în marketing cât și în mediul academic, ceea ce numea Turner „cuantomanie” mizează strict pe cercetările cantitative în defavoarea celor calitative. „Empirismul nu numai că a identificat obiectul cunoașterii cu obiectul real, dar l-a considerat pe acesta ca fiind similar cu obiectele investigate de științele naturii în numele asigurării obiectivității”(Mills,1975,p.95). În opinie proprie, obiectivul acestor cercetări empirice publice, dacă le putem numi astfel, la care și Mills se referă în mod special în cartea sa „Imaginația sociologică”, sunt în genere sondarea opiniei publice, a consumatorilor sau chiar a electoratului. În studiile legate de viața politică, comportamentul electoral a constituit subiectul principal al acestor cercetări, poate chiar și

datorită facilităților statistice (Mills, 1975, p. 95). „În ceea ce privește transformările ce modifică cercetările asupra opiniei publice, Bernard Berelson emite o afirmație valabilă pentru majoritatea cercetărilor efectuate în manieră abstract empiristă: „domeniul opiniei publice a devenit tehnic, cantitativ și ateoretic (...) pe scurt a devenit o știință a comportamentului” (Berelson apud Mills, p.98).

Savage și Burrows (2009) discutând despre “crizele sociologiei empirice” aducea în discuția sondajele de marketing pe care unii sociologi le realizează și care din motive mai mult sau mai puțin etice, ajung „să-și vândă sufletul diavolului”, respectând obligativitatea contractuală de anonimitate și confidențialitate”. Din acest punct de vedere, sociologia se confruntă foarte des cu lamentări în ceea ce privește publicul sociologiei dar în același timp este vorba și despre o problemă din înăuntrul sociologiei: *Care este scopul sociologiei astăzi?* „Există o discuție despre criza sociologiei asupra lipsei de relevanță a rezultatelor cercetărilor sociologice care ies în spațiul public”. Din acest punct de vedere, ne confruntăm cu două probleme: prezența cunoașterii sociologice în afara ariei universitare și în al doilea rând absorbția cunoașterii sociologice de către mass – media. Dificultatea sociologiei de a face socialul științific poate fi explicat, în opinia lui Thomas Kurtz (2007) este simplu fapt că științele sociale, în raport cu cele naturale, nu livrează descoperiri cât mai degrabă interpretări și acestea aduse în spațiul public sunt reduse mai ales la metafore. (Kurtz, 2007)

Idea că „acești oameni nu studiază problemele fundamentale care mă interesează pe mine” (Mills, 1975), ci mai mult studiază numai ce este accesibil, sau ceea ce-l interesează pe consumator, respectiv pe beneficiar, poate fi discutat din mai multe privințe, una dintre ele duce mult în direcția teoriei cost-beneficiu. Gheorghe Onuț, în cartea sa „*Profesia de sociolog*”, preciza „Bourdieu a construit pentru sociologie o misiune mesianică, de instrument fundamental al rezistenței împotriva dominației și a violenței structurilor economice și sociale” (Onuț, 2007, p.202). Bourdieu asemeni lui Mills, sau Lazarsfeld aducea în discuție ideea unei „sociologii depravate” a sondajelor de opinie și a „doxologilor - negustorii de sondaje și a asocierii acestora cu demagogia și cu toate deghizamentele marketingului” (ibidem).

La mijlocul anilor '80 sociologia se afla într-o poziție vulnerabilă, devenind dependentă de existența sa în cadrul universităților. Ca reacție la tot acest demers, sociologia s-a acomodat prin extinderea formelor sale antreprenoriale și profesionale pentru se legitima din punct de vedere profesional. Toate aceste aspecte au îndepărtat sociologia față de extinderea sa publică și au diminuat misiunea sa în rezolvarea problemelor publice sau sociale. „Restabilizarea vitalității disciplinei cere sociologiei de a-și reclama publicul. Pentru a fi posibil acest lucru, schimbările ar trebui să fie făcute în cadrul profesiei, de a încuraja rolul intelectualilor care ies în spațiul public, de asemenea eforturile ar trebui să fie făcute pentru a extinde spațiile publice unde discursul și acțiunea socială pot avea loc.” (Timothy Black, 1999). Astăzi, sociologia pare a fi într-o stare de criză iminentă. Profesiile din domeniul sociologiei au început să se învârtă în jurul a „unei pânze de subdiscipline”. Black (1999) dă exemplul secțiunilor din cadrul A.S.A. care au început să crească, cum de asemenea au început să crească asociațiile profesionale, jurnalele, debaterile teoretice și empirice în cadrul acestor subdiscipline. „*Deci ce ar fi de salvat?*” se întreabă autorul: „Sociologia a devenit o disciplină academică vizibilă prin intermediul legăturilor sale cu marketing-ul. Mai mult decât atât, rolul sociologului în spațiul public s-a diminuat foarte mult, astfel că momentan, ea este salvată în cadrul universităților” (Black, 1999).

Actualmente, una dintre cele mai presante probleme a sociologiei nu este faptul ca ea își pierde spațiul cât faptul că își pierde audiența, publicul. *De ce sociologia se află într-o poziție vulnerabilă?* A.K. Erikson sugera în 1989 faptul că profesia de sociolog se distinge de celelalte profesii din științele naturii prin faptul că ea implică o mare sensibilitate epistemologică. Știința sociologică a cunoscut o lărgire mult prea mare în ultimii ani, am

putea vorbi chiar de o fragmentare, de o creștere a subdisciplinelor, a „sociologilor”. Din păcate însă, marea preocupare a sociologilor este sociologia și cam atât. (1997).

Randell Collins în 1986 era de părere că proliferarea subdisciplinelor este un rezultat al necesității creșterii în anii '60 și '70 a recunoașterii și vizibilității sociologiei. Black (1999) descoperă trei vulnerabilități importante ale științei sociologice:

- Abandonul științei în favoarea ideologiei
 - Politizarea științei
 - Greșirea modelelor cauzale, inechitățile predicției sau problema cunoașterii realității.
- „Problema endemică a sociologiei include lipsa unei paradigme, fragmentarea disciplinei, ireconciliabilitatea științei, ideologiei și politicii (...) iar încurajarea dialogului critic, stimularea argumentelor interpretative, fac ca disciplina sociologiei să fie vulnerabilă”.(ibidem)

„A te angaja public, cere un set de aptitudini care îi obligă pe sociologi să scrie într-o manieră accesibilă publicului educat și să vorbească la forum-uri publice și dezbateri din media. Este de preferat să se scrie mai multe cărți pentru consumul general care să trateze în special grupuri, organizații și asociații care nu includ în mod necesar și sociologi ca și membri activi”. (ibidem). În mod clar, este o pistă pentru sociologi ca să se angajeze public și să facă munca sociologică mai relevantă în afara universității.

Sintetizând, se poate spune că vulnerabilitatea sociologiei se manifestă pe paliere clare și distincte:

- sociologia rămâne înglobată în dezbaterile epistemologice și metodologice,
- sociologia se manifesta prin divizarea în multe subdiscipline (fragmentare ridicată),
- sociologii se confruntă cu lipsa unei nișe ocupaționale,
- sociologia rămâne la adăpost în casa sa aparentă –Universitatea.

În concluzie, dezbaterea despre sociologia publică nu este întâmplătoare, ea urmărește să aducă în centrul atenției sociologilor importanța studierii sociologiei din perspectiva a ceea ce este pe de o parte „științific” și pe cealaltă parte „practic”. Poate cunoașterea științifică din sociologie să devină publică prin rezultatele sale? Rămâne o întrebare dificilă care lansează multe critici venite în principal din exteriorul sociologiei.

Bibliografie selectivă

1. Black, Timothy. (1999). *Saving Sociology, part II. Going Public: How Sociology Might Matter Again*. Sociological Inquiry, Vol. 69, No. 2, 257-275: University of Texas Press
2. Boyns, David and Fletcher, Jesse. (2005). *Reflections on Public Sociology: Public, relations, disciplinary identity, and the strong program in Professional Sociology*. American Sociologist Fall/Winter 2005: Sage Publications
3. Burawoy, Michael. (1998). *Critical Sociology: A Dialogue between Two Sciences*. Contemporary Sociology, Vol. 27, No. 1 (Jan., 1998), pp. 12-20: American Sociological Association
4. Burawoy, M. (2005). *For Public Sociology*. American Sociological Review, Vol. 70, No. 1 (Feb., 2005), pp. 4-28
5. Burawoy, Michael (2005). *Response: Public sociology: populist fad or path to renewal?*. The British Journal of Sociology 2005 Volume 56 Issue 3

6. Burawoy, Michael . (2005). *2004 American Sociological Association Presidential address: For public sociology*. The British Journal of Sociology 2005 Volume 56 Issue 2
7. Burawoy, Michael .(2000). *A Sociology for the Second Great Transformation?*. Annual Review of Sociology. Vol. 26, pp. 693-695
8. Burawoy, Michael. (2004). *Public Sociologies: Contradictions, Dilemmas, and Possibilities*. Social Forces, Vol. 82, No. 4 (Jun., 2004), pp. 1603-1618: University of North Carolina Press
9. Burawoy, Michael. (2005). *The Return of the Repressed: Recovering the Public Face of U.S. Sociology*. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 600- 68. Sage Publications
10. Calhoun, Craig (2005). *The promise of public sociology*. The British Journal of Sociology 2005 Volume 56 Issue 3
11. Kurtz, T., (2007). *Sociological Theory and Sociological Practice*. Acta Sociologica 2007 50: 283
12. Mills, Wright C. (1975). *Imaginația sociologică*. București: Editura Politică (pp. 31-59)
13. Nichols, Lawrence T. (2009). *Public Sociology: Problematics, Publicity, and Possibilities*. Am Soc (2009) 40:233–234 Springer Science+Business Media, LLC 2009
14. Onuț, G. (2008). *Profesia de sociolog*. Brașov: Universitatea Transilvania
15. Ossewaarde, Marinus. (2007). *Sociology back to publics*. Sociology, 41-799: Sage Publications
16. Preotesi, Mihnea. (2003). *Sociologul în spațiul public. Considerații pe marginea Congresului Sociologilor și Asistenților sociali. Oradea*, disponibil pe <http://www.iccv.ro/oldiccv/romana/revista/rcalvit/pdf/cv2003.3-4.a09.pdf>, la data de 30 august 2008
17. Report Task Force on Institutionalizing Public Sociology: “Public sociology and the roots of american sociology : re – establishing our connections to the public” ASA Council 2005
18. Savage, M., Burrows R. (2009). *Some Further Reflections on the Coming Crisis of Empirical Sociology*. Sociology 2009 43: 762
19. Turner, Jonathan. (2005). *Is Sociology such a good idea?*. The American Sociologist: Sage Publications
20. Turner, Stephen. (2007). *Public Sociology and Democratic Theory*. Sociology 41;785: Sage Publications
21. Turner, Jonathan, [f.a] *American sociology in chaos: differentiation without integration*. The American Sociologist. Volume 37, Number 2, 15-29, DOI: 10.1007/s12108-006-1002-